

BEHEERSPLAN SINT-LUDGERUSKERK

Naam van het onroerend erfgoed:

Sint-Ludgeruskerk

Ligging:

Neerrepstraat z.n.

3700 Neerrep (Tongeren)

Beheerplan opgemaakt door:

DFM architectural office

Sint-Truidersteenweg 30

3700 Tongeren

Tel.: 012/26.33.30

info@dfmoffice.be

Datum indiening: 30/04/2020

Opdrachtgever:

Kerkfabriek Sint-Ludgerus

Gravierstraat 113

3700 Tongeren

Contactpersoon: Tony Ghijsens

D F M architectural office

Inhoud

1	IDENTIFICATIE.....	5
1.1	Identificatie van het onroerend erfgoed.....	5
1.2	Afbakening van het onroerend erfgoed.....	5
1.3	Beschermingsbesluit.....	6
1.4	Het onroerend erfgoed in zijn context.....	6
2	HISTORISCHE NOTA.....	7
2.1	Historiek van de kerk.....	7
2.2	Overzicht historiek.....	11
3	INVENTARISATIE VAN DE ERFGOEDELEMENTEN.....	12
3.1	ALGEMENE BESCHRIJVING EN RUIMTELIJKE CONTEXT.....	12
3.2	Bouwkundig erfgoed.....	12
3.2.1	Kerk.....	12
3.3	Diagnosenota.....	24
4	BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN.....	25
4.1	Artistieke waarde.....	25
4.2	Historische waarde.....	25
4.3	Oudheidkundige waarde.....	26
5	BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN.....	27
5.1	Visie op het toekomstig beheer.....	27
5.2	Beheerdoelstellingen.....	28
5.2.1	Restauratie en onderhoud van de kerk.....	28
6	OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE WERKZAAMHEDEN.....	29
7	VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE.....	32
8	BIJLAGEN.....	33

1 IDENTIFICATIE

1.1 Identificatie van het onroerend erfgoed

Naam

Sint-Ludgeruskerk

Eigenaar

Kerkfabriek Sint-Ludgerus

Gebruiker

Kerkfabriek Sint-Ludgerus

Ligging

Neerrepstraat z.n.

3700 Tongeren

Kadastrale ligging

Tongeren, 3^e afdeling, sectie A, perceelnummer 245A

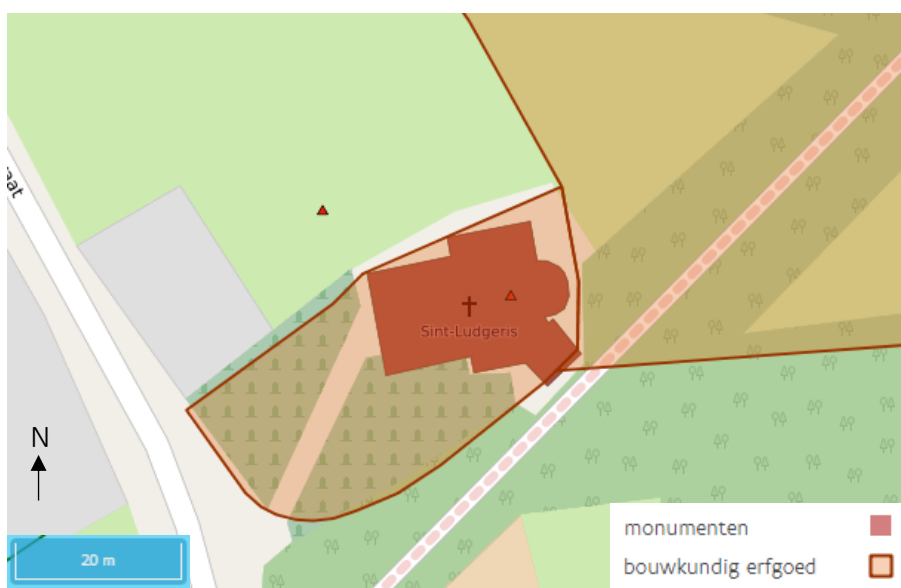
Juridische toestand

Beschermd als monument sinds 19-01-1935

Vastgesteld als bouwkundig erfgoedrelict sinds 01-02-2018 (ID 37504)

Gewestplan Vlaanderen: de site is gelegen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied en in parkgebied

1.2 Afbakening van het onroerend erfgoed

1.3 Beschermingsbesluit

De parochiekerk Sint-Ludgerus werd bij Ministerieel Besluit¹ van 19 januari 1935 beschermd als monument, omwille van de kunst-, historische en oudheidkundige waarde.

1.4 Het onroerend erfgoed in zijn context

Sint-Ludgeruskerk, zuidwestzijde

Sint-Ludgeruskerk, noordzijde

Sint-Ludgeruskerk, oostzijde

¹ Ministerie van Openbaar Onderwijs. (1935). *Ministerieel beschermingsbesluit van 19 januari 1935*. Brussel.

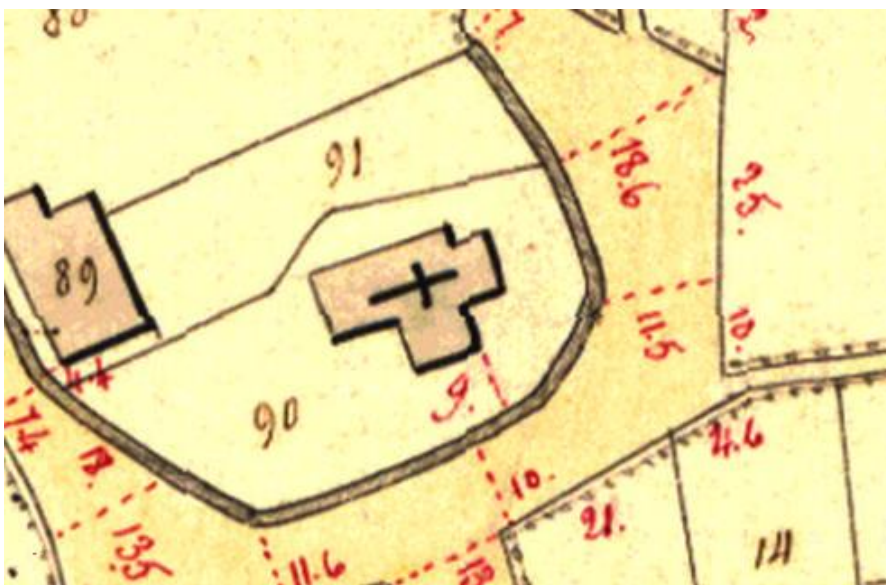
2 HISTORISCHE NOTA

2.1 Historiek van de kerk

De oudste iconografische documentatie van de Sint-Ludgeruskerk is terug te vinden op de Ferrarisatlas van 1777. De Ferrariskaart toont een kruisvormig grondplan. De Atlas der Buurtwegen van 1841 toont eveneens een kruisvormig grondplan, met aan de noordzijde een vermoedelijke uitbreiding (zijbeuk) aan de kerk. De Villaretkaart van 1745-1748 en de Poppkaart van 1846-1854 zijn niet beschikbaar.

Figuur 1: Ferrarisatlas (1777)

Figuur 2: Atlas der Buurtwegen (1841)

De Sint-Ludgeruskerk was tot de 16de eeuw toegewijd aan de patroonheilige Sint-Michaël. Nadien werd Sint-Ludgerus als patroonheilige aangeduid. Het patronaatsrecht van de kerk was steeds in handen van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Tongeren, maar na het Concordaat van 1802 werd Neerrepen een zelfstandige parochie. J.W. Boonen was de eerste pastoor van de zelfstandige parochie van 1796-1806².

De Sint-Ludgeruskerk was oorspronkelijk een driebeukige romaanse kerk, daterend uit de 11de - 12de eeuw³. Nadien werden de romaanse zijbeuken vervangen en verhoogd door gotische zijbeuken, waardoor de kerk een pseudo-basilicale opstand kreeg. Door deze ingreep zijn de romaanse bovenlichten verdwenen en werden de drie beuken onder één zadeldak geplaatst (figuur 3). In de 15de eeuw werd het zuidelijke transept gebouwd in een gotische stijl en op het einde van de 15de eeuw werd de toren geconstrueerd. Het romaanse koor van de kerk werd op het einde van de 17de eeuw vervangen door een rechthoekig koor met een vlakke sluiting. Het neoclassicistisch portaal werd in de eerste helft van de 19de eeuw in de voorgevel geplaatst.

Figuur 3: Aquareltekening van de zuidwestzijde van de Sint-Ludgeruskerk uit 1892.

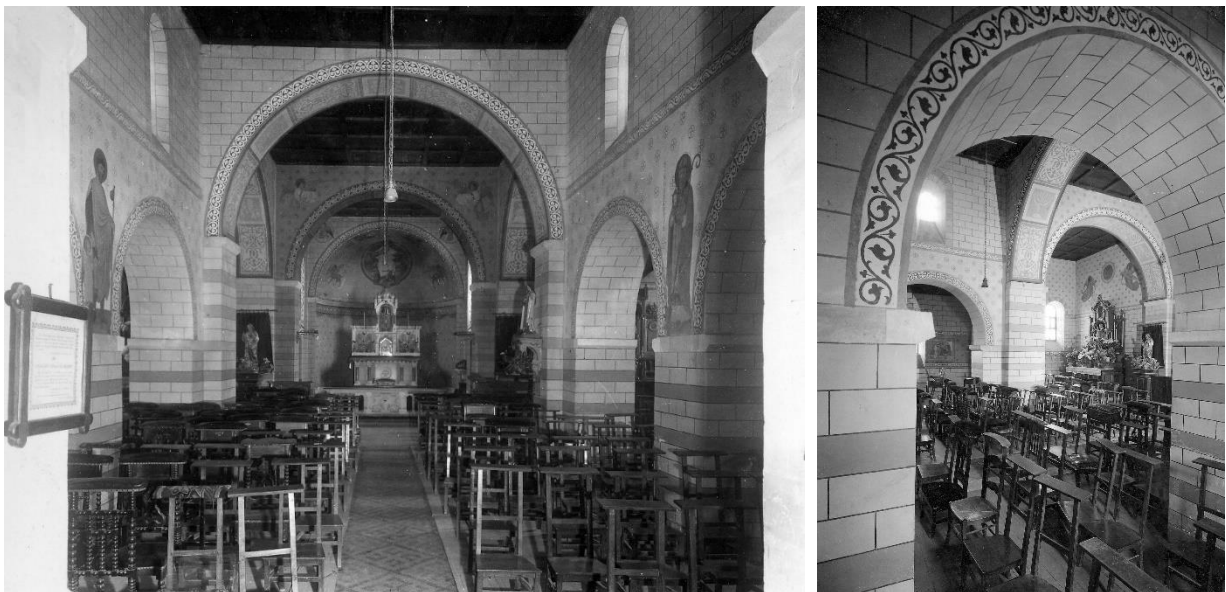
Figuur 4: Exterieurbeeld van de Sint-Ludgeruskerk in 1944 (KIK-IRPA fototheek, clichénummer A064575, dd. 1944)

² vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

³ Schlusmans, F., & Van Aerschot-Van Haeverbeeck. (1990). Bouwen door de eeuwen heen : inventaris van het cultuurbezit in België: architectuur. 14n1: Provincie Limburg, arrondissement Tongeren, kantons Riemst-Tongeren. Turnhout: Brepols.

Architect Mathieu Christiaens (1865-1934) heeft in 1909 de Sint-Ludgeruskerk gerestaureerd. Zo werd de basilicale opstand hersteld door de midden- en zijbeuken in neoromaanse stijl terug op te bouwen (figuur 4). Het noordelijke transept en de sacristie werden toegevoegd en het koor werd wederom vervangen door een neoromaans koor met een halfronde sluiting. De gotische toren werd behouden, maar het neoclassicistisch portaal werd vervangen door een neoromaans portaal.

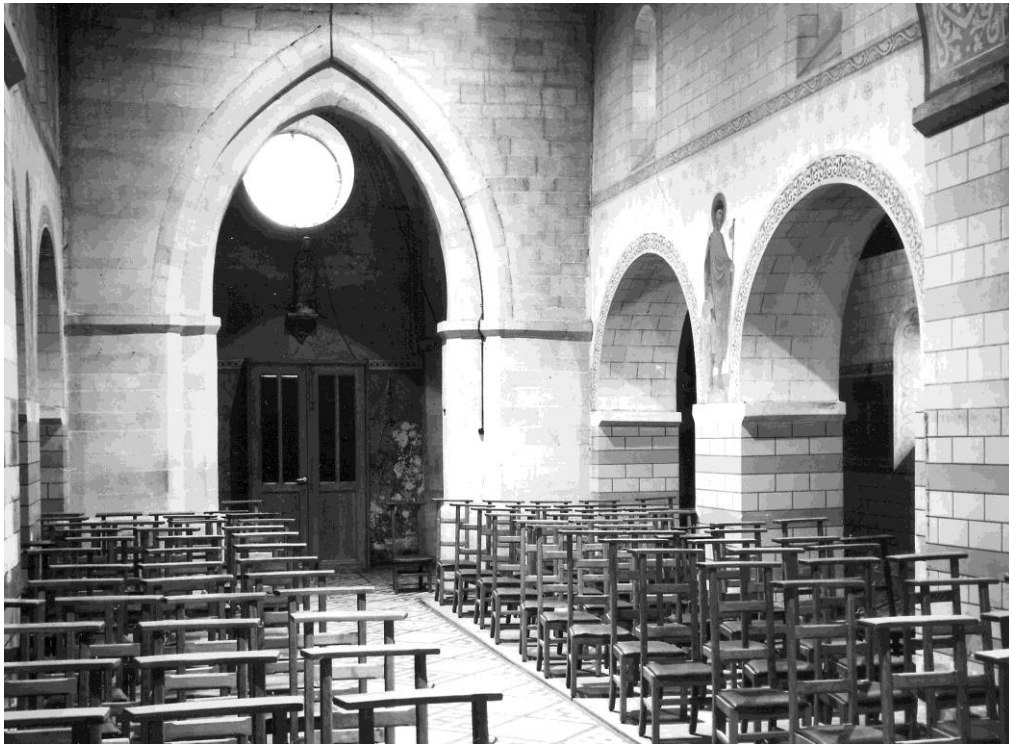
De fototheek van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK-IRPA)⁴ bevat een fotoreeks uit 1944 die een decoratieve fase toont (figuur 5 en 6). Het interieur werd in neoromaanse stijl geschilderd en aangekleed door Petrus Peeters⁵, een schilder en beeldhouwer uit Antwerpen. Op de wanden van de zijbeuken en rondom de bogen waren muurschilderingen zichtbaar, welke na 1969 overschilderd zijn. Enkel in het koor en op de wanden van de zijbeuken zijn vandaag nog enkele muurschilderingen zichtbaar.

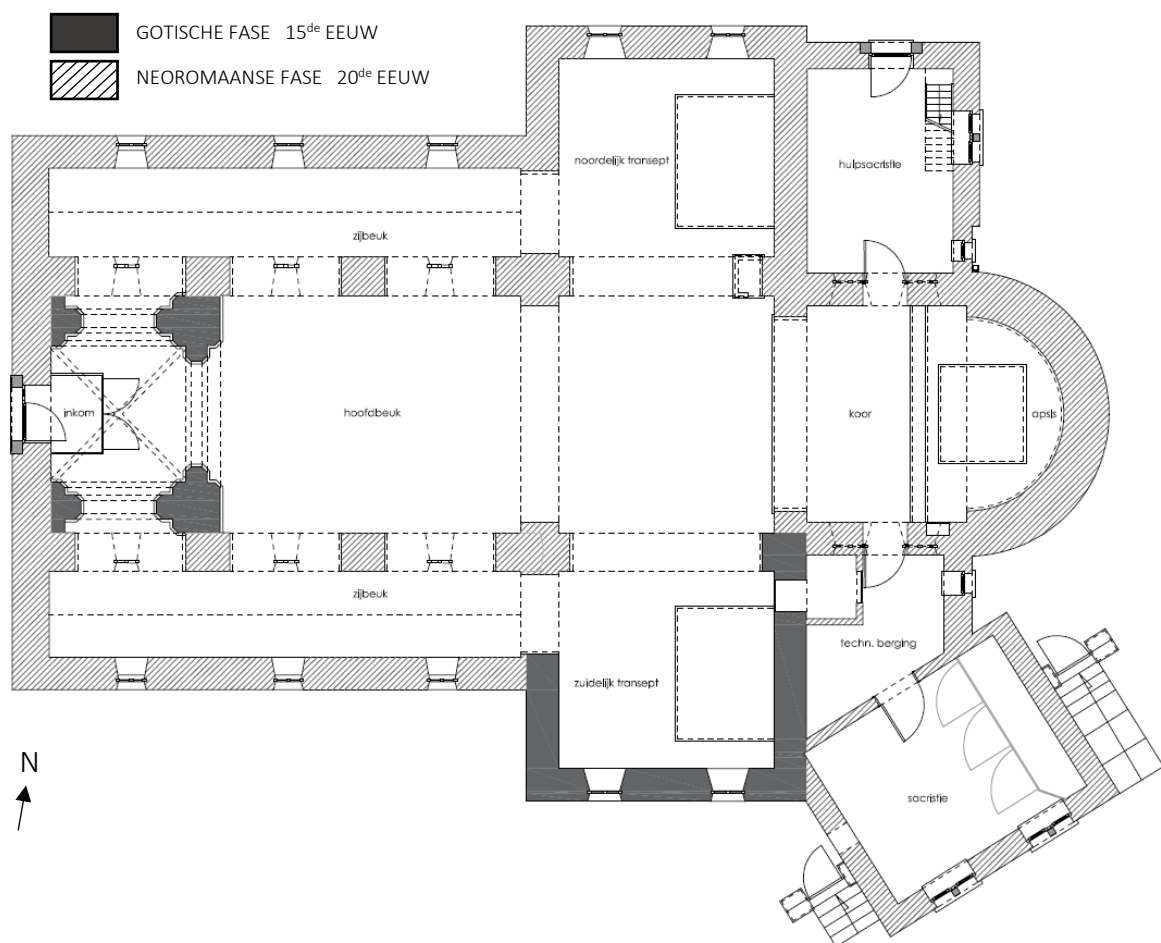
Figuur 5 en 6: Interieur van de Sint-Ludgeruskerk in 1944 (KIK-IRPA fototheek, clichénummer A064567 (links) & A064569 (rechts), dd. 1944)

⁴ KIK-IRPA fototheek. (sd). Fotocollectie Sint-Ludgeruskerk te Neerrepn. Opgehaald van KIK-IRPA databank: <http://balat.kikirpa.be/results.php?typesearch=simple&who=&what=&when=&where=Neerrepn&christian=&free=&style=col4&limit=24>

⁵ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepn. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

Figuur 7: Interieur van de Sint-Ludgeruskerk in 1969 (KIK-IRPA fototheek, clichénummer M035076, dd. 1969)

Figuur 8: Weergave van de verschillende bouwfases (DFM architectural office, 2018)

2.2 Overzicht historiek

3 INVENTARISATIE VAN DE ERFGOEDELEMENTEN⁶

3.1 Algemene beschrijving en ruimtelijke context

De Sint-Ludgeruskerk is gelegen in de historische en landelijke dorpskern Neerrepn, Tongeren. De dorpskern bestaat uit een lintbebouwing gesitueerd ten zuiden van de Sint-Ludgeruskerk en een landschappelijk gedeelte. Het perceel waarop de beschermde kerk gelegen is, wordt begrensd door de Neerrepnstraat in het zuiden en westen en door het achterliggende landschap in het noorden en het oosten.

3.2 Bouwkundig erfgoed

3.2.1 Kerk

Exterieur

De Sint-Ludgeruskerk is een driebeukige basilicakerk die gevormd wordt door een schip onder een zadeldak, twee zijbeuken onder een lessenaarsdak, een transept, een koor met een halfronde sluiting en een apsis onder een halve koepel, een flankerende hulpsacristie en sacristie en een ingebouwde westertoren met een naaldspits op een achthoekige basis.

Figuur 9: Exterieurbeeld van de Sint-Ludgeruskerk (DFM architectural office, 2018)

⁶ Bijhorende fotoreportage is terug te vinden in bijlage 4.

De Sint-Ludgeruskerk die in de 11de - 12de eeuw werd gebouwd, is opgetrokken uit silexsteen. De kerk werd meermaals verbouwd in het verleden, maar kent vandaag een basilicale opstand doordat de midden- en zijbeuken in de eerste helft van de 20ste eeuw wederom opgebouwd werden in een neoromaanse stijl. In diezelfde periode werd het noordelijk transept toegevoegd en het koor vervangen door een neoromaans koor met een halfronde sluiting. Het zuidelijk transept dateert uit de 15de eeuw. De geprofileerde consoles en de kroonlijst zijn uitgevoerd in mergelsteen (foto 1). Het mergelstenen fries onder de daklijst heeft een dambordmotief op consoles, waarvan er enkele zijn uitgewerkt in de vorm van een menselijk gelaat (foto 2). De raamomlijstingen van de kerk zijn uitgevoerd in een combinatie van mergelsteen en gebakken aarde (foto 3). De voorgevel van het schip en het noordelijke en zuidelijke transept worden gekenmerkt door een puntgevel met bovenaan driehoekige verluchtungskappen in gebakken aarde (foto 4). De zuidoostelijke gevel van de sacristie bevat eveneens verluchtungskappen (foto 5). Het dak van de midden- en zijbeuken, het transept, het koor met apsis, de hulpsacristie en sacristie is bekleed met natuurleien (foto 6). Op het dak zijn enkele verluchtungskappen aanwezig en de nokken zijn uitgevoerd in arduin. Op het dak van de sacristie bevindt zich een topbekroning.

Het schip, de zijbeuken en het noordelijk en zuidelijk transept worden verlicht door middel van rondboogvormige glas-in-loodramen in een houten omlijsting. De ramen in de zijbeuken en het noordelijk en zuidelijk transept hebben gietijzeren diefijzers (foto 7). De sacristie en de hulpsacristie beschikken over tweelichten die gescheiden worden door een natuurstenen (blauwe hardsteen) tussenstuk, onder een mijterboogvormige latei en op een natuurstenen dorpel (foto 8). Aan de zuidwestelijke gevel van de sacristie bevindt zich een beluikt rondboogvormig raam (foto 9). Het koor met een halfronde sluiting is massief uitgevoerd en heeft geen ramen. Aan de linker- en rechterkoorwand bevonden zich oorspronkelijk twee rondboogvormige ramen, maar met de bouw van de zijbeuken werden deze mee opgenomen. In de voorgevel bevindt zich een oculus met een omlijsting in gebakken aarde en mergelsteen opgevoegd met cement. Het glas-in-loodraam is gebrandschilderd (foto 10).

De hulpsacristie is toegankelijk via een rechthoekige, houten deur in een natuurstenen omlijsting (foto 11). Het neoromaans inkomportaal dateert uit de eerste helft van de 20ste eeuw, aangezien het neoclassicistisch portaal tijdens de restauratie door architect Mathieu Christiaens werd vervangen door het huidige neoromaanse inkomportaal. Het portaal is rechthoekig onder een mijterboogvormige latei en uitgevoerd in een natuursteen (blauwe hardsteen). De houten toegangsdeur heeft één open poortvleugel en een vast stuk (foto 12).

De westertoren van de Sint-Ludgeruskerk, die in de 15de eeuw werd gebouwd, is vervaardigd in mergelsteen (foto 13). De toren kent twee geledingen die van elkaar gescheiden zijn door middel van een lekdrempel. Elke torenzijde beschikt over een getoogd galmgat, dat aan de bovenzijde is afgerond, met een dorpel uit arduin (foto 14). De linker-torenzijde is gedecoreerd met een gietijzeren muuranker en aan de rechtertorenzijde bevindt zich vermoedelijk een

schietgat. Het dak en de ingesnoerde naaldspits hebben een houten dakstoel die bekleed is met leien, met een torenkruis bovenop.

Interieur

Het grondplan van de Sint-Ludgeruskerk bestaat uit een driebeukig schip met transept, een half rond afgesloten koor met apsis gevat tussen een sacristie en een hulpsacristie, een berging en een ingebouwde westertoren. Het schip wordt ontsloten via een portaal aan de zuidwestzijde. De westertoren is toegankelijk via een luik aan de zuidwestzijde van het schip. De zolder is bereikbaar via de toren. De sacristie en hulpsacristie zijn toegankelijk via het koor en liggen in de noordoostelijke en noordwestelijke oksel van het koor en transept. Het neoromaans interieur, met name de aankleding en de meubilering, werd door Petrus Peeters als een gesamtkunstwerk ontworpen⁷.

Figuur 10: Interieurbeeld van de Sint-Ludgeruskerk (DFM architectural office, 2018)

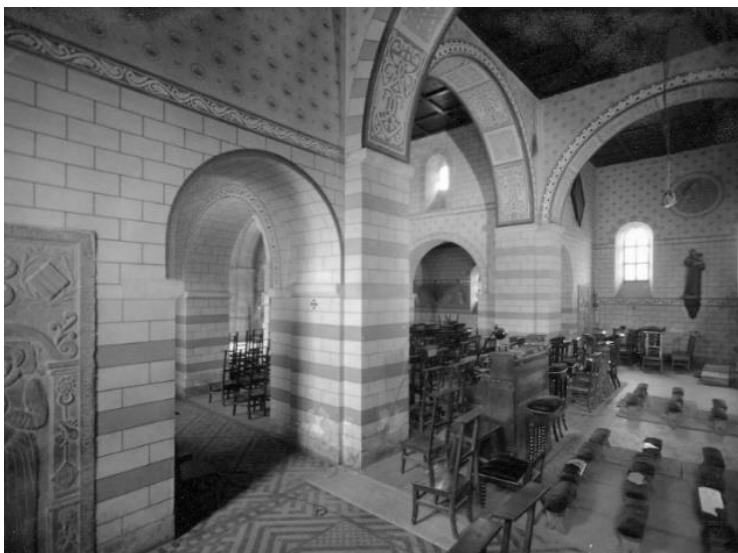
De vloer in het schip is afgewerkt met keramische tegeltjes met een roodbruine, gele en lichtrode kleur (foto 15). Aan de hand van de kleuren worden er geometrisch-decoratieve patronen gevormd. Het gangpad en de zones die bestemd zijn voor de kerkstoelen zijn afgeboord met roodbruine tegeltjes. De zones bestemd voor de kerkstoelen zijn uitgevoerd in een houten platform van geringe hoogte. Ter hoogte van het altaar werd een platform uit twee

⁷ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

lagen aangelegd. Het eerste platform waar het koor zich bevindt, ligt één trede hoger dan de vloer van het schip. Het koor heeft een vloer in keramische tegeltjes met een roodbruine, gele, lichtrode, donkergrijze en zwarte kleur. Ook hier worden decoratieve patronen gevormd aan de hand van de kleuren. Tussen de viering en het koor zijn geen trappen uitgevoerd en loopt de vloer door. De rand van het platform is afgeboord met een gefrijnde blauwe hardsteen (foto 16). De tweede laag van het eerste platform, waar de apsis zich bevindt, is twee treden hoger gelegen dan de vloer van het koor. Deze vloer kent dezelfde afwerking als de eerste laag en de treden zijn eveneens uitgevoerd in een gefrijnde blauwe hardsteen (foto 17). Op het tweede platform bevindt zich het hoofdaltaar met retabel dat één trede hoger gelegen is dan de vloer van de apsis. De randen zijn ook uitgevoerd in een gefrijnde blauwe hardsteen. Ter bescherming werd de vloer van het tweede platform afgedekt met een tapijt (foto 18). In de hulpsacristie en de berging is een donkere, marmerachtige kalkstenen vloer in dambordpatroon van grijze en zwarte tegels aanwezig (foto 19). De vloerplint is uitgevoerd in een blauwe hardsteen. In de sacristie is een houten plankenvloer aanwezig die momenteel bedekt is met linoleum (foto 20).

In de Sint-Ludgeruskerk wordt de middenbeuk van de zijbeuken gescheiden door rondboogarcades op pijlers met een dekplaat (foto 21 en 22). De opgaande muurvlakken van de zijbeuken worden getypeerd door de rondboogvormige vensteropeningen (foto 23). De muurvlakken en de dagkanten van de kerk zijn vandaag grotendeels bedekt onder een pleistermortel op basis van kalkmortel en enkele verflagen. De gedocumenteerde fotoreeks van 1944 door het KIK-IRPA toont neoromaanse muurschilderingen, uitgevoerd door Petrus Peeters⁸ (figuur 11). Op de wanden van de zijbeuken werd een imitatieschildering van natuursteenmetselwerk aangebracht. In de middenbeuk werden de muren tussen de rondbogen gedecoreerd met cirkelvormige medaillons en kruismotieven. Rondom de bogen werd een sjabloonmotief met rankwerk aangebracht.

⁸ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

Figuur 11: Interieurbeeld uit 1944 (KIK-IRPA fototheek, clichénummer A064568, dd. 1944)

Figuur 12: Interieurbeeld uit 2018 (DFM architectural office, 2018)

De wanden werden overschilderd na 1969, daar de gedocumenteerde fotoreeks uit 1969 door het KIK-IRPA⁹ nog muurschilderingen toont. Vandaag zijn in het koor en in de zijbeuken de muurschilderingen nog zichtbaar. In de halve koepel boven de apsis bevindt zich een muurschildering (foto 24) van Petrus Peeters¹⁰ uit het begin van de 20ste eeuw in olieverf en vergulding op stucwerk. Het neoromaanse werk stelt een blauwe hemel met blauwe sterren en centraal een voorstelling van de tronende Christus, de Pantokrator. Rondom de centrale voorstelling zijn vier Evangelistensymbolen geschilderd: een gevleugelde leeuw voor Marcus, een gevleugeld rund voor Lucas, een gevleugelde engel voor Matheus en een gevleugelde adelaar voor Johannes. De muurschildering Heilige Ludgerus (foto 25) bevindt zich op de linker koorwand en is geschilderd door Petrus Peeters in het begin van de 20ste eeuw. Het is een neoromaans werk, uitgevoerd in olieverf en vergulding op stucwerk, dat de Heilige Ludgerus in bisschoppelijk ornaat met een wit priesterkleed, een groene kazuifel en groene dalmatiek met witte aurifrisia voorstelt. De heilige draagt eveneens een mijter met edelstenen en is voorgesteld met een mandorla achter het hoofd. In de linkerhand houdt hij een bisschopsstaf en in de rechterhand het kerkmodel van de kerk te Neerrepn. De muurschildering Heilige Lambertus (foto 26) is eveneens een ontwerp van Petrus Peeters uit het begin van de 20ste eeuw. Het neoromaanse werk is vervaardigd in olieverf en vergulding op stucwerk en bevindt zich op de rechter koorwand. De muurschildering stelt de Heilige Lambertus in bisschoppelijk ornaat met een wit priesterkleed, een rode kazuifel en rode dalmatiek met witte aurifrisia voor. De heilige draagt een mijter met edelstenen en is voorgesteld met een mandorla achter het hoofd. In de linkerhand houdt hij een palmtak en een bisschopsstaf vast.

⁹ KIK-IRPA fototheek. (sd). Fotocollectie Sint-Ludgeruskerk te Neerrepn. Opgehaald van KIK-IRPA databank: <http://balat.kikirpa.be/results.php?type=search=simple&who=&what=&when=&where=Neerrepn&christian=&free=&style=col4&limit=24>

¹⁰ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepn. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

De muurschilderingen tegen de zijwanden van de middenbeuk zijn nog aanwezig, maar zijn heden bedekt onder een witte verflaag uit de tweede helft van de 20ste eeuw. De muurschilderingen Heilige Norbertus van Prémontré (foto 27) en Heilige Rochus van Montpellier (foto 28) dateren uit 1909 en zijn vervaardigd in temperaverf. De schilder is onbekend. Ook de imitatieschildering van natuursteenmetselwerk op de wanden van de zijbeuken en de cirkelvormige medaillons, kruismotieven en sjabloonmotieven met rankwerk in de middenbeuk zijn vandaag bedekt onder een verflaag. Eveneens zijn er in de middenbeuk in het begin van de 20ste eeuw kruiswegtaferelen (foto 29, 30 en 31) door de kunstschilder Nolens⁷ uit Hasselt geschilderd. De neoromaanse muurschilderingen zijn in een olieverf aangebracht op het stucwerk. Onderaan de taferelen staat een opschrift dat de voorstelling duidt en bovenaan worden de namen van de schenkers vermeld. Boven elk tafereel hangt eveneens een koperen kruisje met het Romeinse cijfer dat verwijst naar de staties:

I.	Jezus ter dood veroordeeld	de Meeus - du Bois d'Aische
II.	Jezus draagt zijn kruis	de Pierpont - de Meeus
III.	Jezus valt de eerste maal	de Dorlodot - de Meeuw
IV.	Jezus ontmoet zijn lieve moeder	Vanzwijgenhoven - Deborre
V.	Jezus geholpen door Simon	Renwa - Crommen
VI.	Veronica zuivert Jezus aanschijn	Devoet - Ramaekers
VII.	Jezus valt de tweede maal	Nijs - Croughs
VIII.	Jezus troost de H. vrouwen	Achten - Broeders
IX.	Jezus valt de derde maal	Hypolitus Broeders
X.	Jezus kleederen uitgerukt	Roebben - Nijs
XI.	Jezus op het kruis genageld	Broeders - Daniels
XII.	Jezus sterft aan het kruis	Roebben - Dienen
XIII.	Jezus van het kruis afgedaan	Nartus - Willems
XIV.	Jezus in het graf gelegd	Budeners – Melchior

De neoromaanse, rondboogvormige vensteropeningen met maaswerk zijn afgedicht met kleurrijke (of: gebrandschilderde) neogotische glas-in-loodramen en verstevigd met een houten raamprofilering (foto 32). De ramen zijn tweeledig en zijn niet voorzien van voorzetbeglazing. Het raam in de zuidwestelijke gevel van het schip is een oculus met gebrandschilderd glas-in-lood. Het decoratieve patroon van het glas-in-loodraam van de oculus wijkt af van de andere ramen.

Boven de begane grond van de toren bevindt zich een kruisribgewelf (foto 33) dat vertrekt vanop eenvoudige consoles en samen komt in een eenvoudige sluitsteen. Van het inkomportaal wordt toegang naar de midden- en zijbeuken verleend via spitsboogvormige arcades, afdragend op bundelpijlers in een zanderige kalksteen (foto 34). Het kruisribgewelf wordt mede ondersteund door de bundelpijlers. Het schip van de kerk met zijbeuken, het koor, de berging

en de sacristieën hebben een eikenhouten dakspant (foto 35), met een houten zoldering als plafondafwerking (foto 36). Boven de apsis bevindt zich een halve koepel. De torenspits beschikt over een houten dakstoel (foto 37).

Kerkelijk meubilair (nagelvaste elementen)

Het nagelvast kerkelijk meubilair is onroerend uit aard, waardoor het integraal deel uitmaakt van het beschermde monument. Met nagelvast kerkelijk meubilair worden interieurelementen bedoeld die vast verbonden zijn met het monument en niet zonder breekwerk verwijderd kunnen worden.¹¹ Het nagelvast meubilair in het huidige kerkinterieur dateert uit diverse perioden. Voor de Sint-Ludgeruskerk zijn volgende elementen nagelvast en waardevol: hoofdaltaar, zijaltaren, grafstenen, gedenkplaten, smeedijzeren hekwerk, sacristiekast, wijwatervat en diverse muurschilderingen.

Het **hoofdaltaar** (foto 38) van de Sint-Ludgeruskerk is een beeldhouwwerk uit marmer en natuursteen en wordt toegeschreven aan Petrus Peeters¹¹. Het neoromaanse hoofdaltaar dateert uit 1910 en bevindt zich in het koor. De altaartafel wordt gedragen door vier rondboogzuilen in rode marmer met composietkapitelen uit kalksteen. De zuilen flankeren een centrale sokkel in kalksteen, die versierd is met een kruis en bloemmotieven in een rozet. Het tablet van de altaartafel is bekleed in zwarte marmer. Het bovendeel van het altaar heeft een monumentale opbouw met in het midden een tabernakel met een driehoekig fronton in een drielobbige nis en daarboven een rondboogvormige nis in Moorse stijl, bekroond door een rondboogkoepel en hoektorentjes. In de nis hangt een kruisbeeld en staat een reliekmonstrans van de Heilige Ludgerus. Het tabernakel wordt aan weerszijden geflankeerd door twee rondboogvormige nissen met ronde deelzuiltjes, bladvormige kapitelen, diamantkopmotieven en pijnappelmotieven. In de rondboognissen staan beelden van Carolus Borromeus (kardinaal), Sint-Anna ten Drieën, Alfonsus van Liguori (bisschop) en Godfried van Amiens (Nobertijn).

Het **zijaltaar** (foto 39) van de Heilige Ludgerus is een ontwerp van Petrus Peeters¹¹ en dateert uit het begin van de 20ste eeuw. Het neoromaanse werk is vervaardigd uit deels verguld hout en bevindt zich in het zuidelijk transept. De altaartafel is versierd met een rondboogvormige zuilengalerij van vier traveeën. Centraal in het bovendeel van het altaar is er een sierlijk uitgewerkte rondboognis met het beeld van de patroonheilige Sint Ludgerus. De beeldnis wordt bekroond door een koepel.

Het **zijaltaar** (foto 40) van Onze Lieve Vrouw is een neoromaans werk van Petrus Peeters¹¹ uit het begin van de 20ste eeuw. Het zijaltaar bevindt zich in het noordelijk transept. Het altaar is vervaardigd uit deels verguld hout en is versierd met rondboognissen en ronde pilasters met bladkapitelen. Op de voorzijde van de altaartafel staat centraal een vierpas met een kruis in.

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed. (2015). Cultuurgoeederen in monumenten: richtlijn om te beoordelen of cultuurgoeederen deel uit maken van de bescherming. Vlaamse Overheid.

Het bovendeel van het altaar wordt bekroond door een driehoekig fronton met hogels. In het midden is een fraai uitgewerkte rondboogvormige beeldnis aanwezig, waarin een beeld van O.L. Vrouw met kind staat.

Het **zijaltaar** (foto 41) van O.L. Vrouw met Kind is een beeldhouwwerk uit marmer, kalksteen, hardsteen en hout en bevindt zich in het noordelijk transept. De datering en de vervaardiger zijn onbekend. Het rechthoekig altaar is in de vorm van een sokkel met twee gecanneleerde zuilen in marmer op de hoeken aan de voorzijde. Onderaan bevindt zich een hardstenen plint en op de altaartafel ligt een houten tablet. De voorzijde van het altaar is uitgewerkt met een Christusmonogram in een lauwerenkrans en de letters alfa en omega.

De **grafsteen** (foto 42) van Catharina van Repen bevindt zich in de noordelijke transeptwand en dateert uit ca. 1606. De grafsteen is vervaardigd uit hardsteen en illustreert het alliantiewapen en de vier kwartieren, welke het voorbeeld zijn van het opkomend zelfbewustzijn en de pronkzucht van de patriciërsfamilies.

De **grafsteen** (foto 43) Jan de Chiney en Catharina van Nitzem dateert uit 1568 en is een typisch patriciërsgraf. De hardstenen grafplaat bevindt zich in de noordelijke transeptwand. De aanwezigheid van de grafplaat is een voorbeeld van hoe een patriciërsfamilie trouwde in een oude heerlijke familie: het samengaan van nieuw geld met oude ridderadel.

De **grafsteen** (foto 44) Lambert van Repen en Margaretha de Cortenbach is een hardstenen grafplaat uit 1619 en bevindt zich in de zuidelijke transeptwand. De grafsteen illustreert de overleden echtlieden onder twee rondbogen, die aan weerszijden op voluten uitlopen en in het midden op een kraagsteen. De bogen scheiden de figuren van het bovendecor, dat volledig wordt ingenomen door heraldische motieven. In het midden zijn de alliantiewapens Repen-Cortenbach afgebeeld, met helmkleden, helm en helmteken, geflankeerd door de beide familiewapens gevat in lauwerenkransen. De bogen worden gedragen door twee pilasters, waarvan de schacht en het voetstuk versierd zijn met een leeuwenmuil met ring waaraan schilden, trofeeën en vruchtentrossen hangen.

De **grafsteen** (foto 45) Richard van Repen en Maria Margaretha van Elderen is vervaardigd uit hardsteen en bevindt zich in de noordelijke transeptwand. De grafsteen dateert uit 1650 en is een frontale voorstelling van de overleden echtlieden. Het werk bevat een geprofileerde kroonlijst die gedragen wordt door twee composietzuilen met gedraaide schacht en bovenaan door rankwerk omgeven. In het bovenveld staan de heraldische elementen: het alliantiewapen van Repen – Elderen en de kwartierwapens Vanden Bos, Repen, Genoelselderen, Groesbeek, Cortenbach en Ordingen. Op het basement bevindt zich een opschrift in antieke kapitalen.

De hardstenen **gedenkplaat** (foto 46) van baron Hendrik de Rosen en barones Maria Ludovica van der Heyden à Blisia dateert uit 1740 en bevindt zich in de noordelijke transeptwand. In het

bovenste deel worden de blazoenen van het echtpaar de Rosen - van der Heyden à Blisia afgebeeld en onderaan bevindt zich een memorieopschrift.

In de Sint-Ludgeruskerk wordt vanaf het portaal de toegang naar de zijbeuken verleend via twee **smeedijzeren hekwerken**. De hekwerken dateren uit het begin van de 20ste eeuw en zijn gedecoreerd met deels getorste spijlen, krulmotieven, leliemotieven en bladmotieven (foto 47). In de sacristie van de kerk bevindt zich een eikenhouten **sacristiekast** (foto 48) uit het begin van de 20ste eeuw. De kast is op maat gemaakt en beslaat de volledige breedte en hoogte van één van de wanden. Elk van de deurvleugels is verdeeld in zes vierkante vakken met een gebiljoende profilering.

Het hardstenen **wijwatervat** (foto 49) bevindt zich aan de westzijde van de middenbeuk. Het wijwatervat is cirkelvormig met een eenvoudige geprofileerde rand. Langs de buitenzijde is de steen met een dunne frijnslag bewerkt.

Cultuurgoederen

Cultuurgoederen zijn volgens het Onroerenderfgoedbesluit (2014): *‘roerende goederen, die omwille van hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden’*.¹² In de Sint-Ludgeruskerk zijn volgende cultuurgoederen aanwezig: bidstoel, biechtstoel, triomfkruis en verschillende beelden.

a. Bidstoel

De neoromaanse bidstoel (foto 50) dateert uit het begin van de 20ste eeuw en staat in het koor. De stoel is vervaardigd uit eik en fluweel en bevat sleepoten die zijn opengewerkt met een rondboog en versierd met een cirkelvormig medaillon met daarin een kruis. De voorzijde is versierd met gelobde en rondboogvormige openingen. De knielbank en de lessenaar zijn bekleed met rood fluweel.

- de bidstoel is **onroerend door ornamentale bestemming** omdat het deel uitmaakt van de neoromaanse totaalinrichting van het monument;
- er is een **waardeversterkende band** tussen het roerend goed en het monument: de bidstoel draagt bij aan de architectuurhistorische en artistieke waarde van het monument;

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed. (2015). Cultuurgoederen in monumenten: richtlijn om te beoordelen of cultuurgoederen deel uit maken van de bescherming. Vlaamse Overheid.

- het **samen voorkomen** van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde omdat het vervaardigd is voor het gebouw;
- er is een **historische verbondenheid** met het monument: de bidstoel was aanwezig op het moment van de bescherming en was steeds verbonden met dit monument.

b. Biechtstoel

Tegen de noordelijke wand van het transept, bevindt zich een biechtstoel (foto 51) uit eikenhout. De neoromaanse stoel dateert uit 1920 en is een ontwerp van Petrus Peeters¹³. De stoel bestaat uit drie vakken, waarvan het centrale deel een rechthoekige vorm is. Het centrale deel is hoger uitgewerkt dan de twee open zijanten, waarvan de panelen bovenaan schuin zijn afgewerkt. Vooraan is in het middendeel een grote rondboogvormige opening, waarin een rood gordijn hangt. De biechtstoel is versierd met bloemmotieven, een tandlijst en diamantkoppen.

- de biechtstoel is **onroerend door ornamentale bestemming** omdat het deel uitmaakt van de neoromaanse totaalinrichting van het monument door Peeters P.;
- er is een **waardeversterkende band** tussen het roerend goed en het monument: de biechtstoel draagt bij aan de architectuurhistorische en artistieke waarde van het monument;
- het **samen voorkomen** van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde omdat het ontworpen en vervaardigd is voor het gebouw;
- er is een **historische verbondenheid** met het monument: de biechtstoel was aanwezig op het moment van de bescherming en was steeds verbonden met dit monument.

c. Triomfkruis

Het triomfkruis (foto 52) dateert van het midden van de 19de eeuw en is vervaardigd uit hout. Het kruis bevindt zich in de westwand van de zuidelijke zijbeuk en beschikt over voluutvormige bladmotieven aan de uiteinden. Achter het kruis is een stralenkrans bevestigd en de gekruisigde Christus draagt een lendendoek die op zijn rug geknoopt is. Het triomfkruis kreeg een neoromaanse polychromie.

- het triomfkruis is **onroerend door ornamentale bestemming** omdat het deel uit maakt van de neoromaanse totaalinrichting van het monument (zie de neoromaanse polychromie¹⁴);

¹³ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

¹⁴ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

- er is een **waardeversterkende band** tussen het roerend goed en het monument: het triomfkruis draagt bij aan de architectuurhistorische en artistieke waarde van het monument;
- het **samen voorkomen** van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde omdat het triomfkruis een nieuwe polychromie kreeg om zich in te passen in de neoromaanse aankleding van het interieur door Peeters P.;
- er is een **historische verbondenheid** met het monument: het triomfkruis was aanwezig op het moment van de bescherming en was steeds verbonden met dit monument.

d. Beelden

In de Sint-Ludgeruskerk zijn twee beeldengroepen te onderscheiden. De oudste beeldengroep dateert van de eerste helft van de 16de eeuw en bestaat uit de Heilige Ludgerus, Aartsengel Michaël en Onze Lieve Vrouw met Kind. De **Heilige Ludgerus** (foto 53) staat in de nis van het zijaltaar H. Ludgerus in het zuidelijke transept. De heilige is gekleed in een tuniek, dalmatiek of kazuifel en een brede koormantel. In de linkerhand draagt hij een toren en in de rechterhand een staf. De **aartsengel Michaël** (foto 54) bevindt zich in het koor en beeldt een engel af die in de linkerhand een schild vasthoudt waarin de draak, die aan zijn voeten ligt, bijt. De engel houdt de rechterhand omhoog en de vleugels zijn verticaal aan zijn schouders bevestigd. **Onze Lieve Vrouw met Kind** (foto 55) wordt afgebeeld met kindje Jezus op haar arm en een druiventros. Het beeld staat zich in de nis van het zijaltaar O.L. Vrouw in het noordelijk transept. De drie beelden zijn vervaardigd uit hout en kregen een neoromaanse polychromie.

- de beeldengroep is **onroerend door ornamentele bestemming** op basis van de materiële integratie in het onroerend goed. De beelden maken deel uit van de neoromaanse totaalinrichting van het monument (zie de neoromaanse polychromie);
- er is een **waardeversterkende band** tussen het roerend goed en het monument: de beeldengroep draagt bij aan de architectuurhistorische waarde van het monument (als getuige van het neoromaans interieur) en aan de artistieke waarde;
- het **samen voorkomen** van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde omdat de beelden een nieuwe polychromie kregen om zich in te passen in de neoromaanse aankleding van het interieur door Peeters P.;
- er is een **historische verbondenheid** met het monument: de beeldengroep was aanwezig op het moment van de bescherming en was steeds verbonden met dit monument.

De tweede beeldengroep dateert uit het begin van de 20ste eeuw en bestaat uit de Heilige Anthonius, Heilig Hart van Jezus, Heilige Jozef en Onze Lieve Vrouw met Kind. De **Heilige Anthonius** (foto 56) wordt afgebeeld met het kind Jezus op een boek, een paternoster en een lelietak. Het beeld bevindt zich in het transept. Het **Heilig Hart van Jezus** (foto 57) wordt afgebeeld met een hart met een doornenkroon omgeven door een stralenkrans op zijn borst.

In zijn handen zijn de wonden van de kruisiging te zien. Het beeld bevindt zich in het transept. De **Heilige Jozef** (foto 58) staat eveneens in het transept en wordt voorgesteld met het kind Jezus en een lelietak. **Onze Lieve Vrouw met Kind** (foto 59) houdt het kindje Jezus vast met een wereldbol in de hand. Het beeld bevindt zich in het zijaltaar O.L. Vrouw met Kind in het noordelijk transept. Deze beeldengroep is vervaardigd uit gips en kreeg eveneens een neoromaanse polychromie.

- de beeldengroep is **onroerend door ornamentele bestemming** op basis van de materiële integratie in het onroerend goed. De beelden maken deel uit van de neoromaanse totaalinrichting van het monument (zie de neoromaanse polychromie¹⁵);
- er is een **waardeversterkende band** tussen het roerend goed en het monument: de beeldengroep draagt bij aan de architectuurhistorische waarde van het monument (als deel uitmakend van het totaalconcept van het neoromaans interieur) en aan de artistieke waarde;
- het **samen voorkomen** van het roerend goed en het gebouw heeft een bijzondere waarde, omdat de beelden een nieuwe polychromie kregen om zich in te passen in de neoromaanse aankleding van het interieur door Peeters P.;
- er is een **historische verbondenheid** met het monument: de beeldengroep was aanwezig op het moment van de bescherming en was steeds verbonden met dit monument.

¹⁵ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

3.3 Diagnosenota

De Sint-Ludgeruskerk heeft doorheen de eeuwen reeds meerdere restauraties ondergaan en bevindt zich in een algemene redelijke toestand, doch met sporen van verwerking door ouderdom en aantasting door vocht en ongedierte. De leiendakbedekking bevindt zich in een redelijke toestand. Hier en daar is een stukje lei afgebroken of een lei geperforeerd, voorlopig zonder lekkages. De koperen leihaken zijn geoxideerd en er bevinden zich korstmossen op de leien. Aan de dakvoet van de torenspits ontbreken leien, waardoor de bebording bloot ligt. Dit leidt tot vochtinfiltratie en aantasting van de onderliggende structuren. De loden nokken zijn licht geoxideerd. De zinken kilgoten zijn verweerd door elektrolytische reactie met de koperen leihaken. Daarbij zijn de zinken slabben onvoldoende diep in de muren ingewerkt, waardoor deze plaatselijk loskomen. Het houtwerk van zowel de dakconstructie als van de klokkenstoel is zeer sterk verweerd door vocht, zwammen, houtworm en ouderdom, waardoor de stabiliteit in gedrang komt. De draagstructuur van de zoldervloer is sterk aangetast door de kleine klopkever en de klokkenvloer is onvoldoende stevig en vertoont gaten. De verwerking is het meest ernstig aan de muurplaat, een noordwestelijke en een zuidwestelijke verbindingbalk tussen twee kruisbalken, beide westelijke spantbenen en één van de zuidelijke spantbenen. De torenspits helt reeds over in noordoostelijke richting, wat vooral merkbaar is aan het bovenste deel en de topbekroning. De zinken goten zijn erg verweerd en vertonen op meerdere plaatsen scheuren en perforaties.

De opgaande muren bevinden zich in een redelijke tot goede staat. De mergelblokken zijn licht verweerd en vervuild en plaatselijk gebarsten of beschadigd. Het voegwerk van de muren in silex vertoont barsten. De deuromlijstingen in blauwe steen bevinden zich in een goede staat. De kroonlijst in Maastrichtersteen is licht verweerd en bevuild en plaatselijk zijn enkele consoles gebarsten of afgebrokkeld.

Aan de glas-in-loodramen zijn enkele beglazingen gebroken of verdwenen. De diefijzers zijn licht roestig en de afzaten van de ramen zijn aangestroken met voegmortel, die overal is los gebarsten. Het loodnet van het ronde glas-in-loodraam is geoxideerd en veroorzaakt een witte aanslag op de beglazing. Onder de twee oostelijke ramen zit een scheurtje, welke zal leiden tot vochtinfiltratie en vochtschade. Het houtwerk van ramen, deuren en windveren is in redelijke staat. De afwerklaag van het luik in de topgevel is sterk verschaald en de waterlijst en het luik zijn reeds erg ingerot.

In het interieur van de Sint-Ludgeruskerk is in de westelijke en zuidelijke muur een fijne scheur langs de spitsboog zichtbaar. In de opgaande muren werden op verschillende plaatsen vochtsporen waargenomen, waardoor het verfwerk afbladdert en vervuild is. De vloerafwerking in de sacristie is gescheurd en beschadigd, wat het onderhoud bemoeilijkt. Het stenen gewelf van de koorabsis en het houten cassettenplafond bevinden zich in een goede staat.

4 BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

De bescherming als monument is in het Ministerieel Besluit van 19 januari 1935 als volgt beschreven¹⁶:

‘Worden gerangschikt, om reden van hun kunst-, historische en oudheidkundige waarde, overeenkomstig de wet van 7 augustus 1931: De kerk van Sint-Ludger, te Neerrepen.’

4.1 Artistieke waarde

Het interieurontwerp (aankleding) van de kerk getuigt van een kunstzinnig streven van de mens in het verleden en het vakmanschap en de begaafdheid van de vervaardigers bij de uitwerking van ornamentiek en interieurelementen. Het interieurontwerp omvat de muurschilderingen, de vaste decoratie, het neoromaans meubilair, meubilair speciaal ontworpen voor het gebouw door de ontwerper Petrus Peeters¹⁷ en het rijke middeleeuwse beelden bezit, dat door een nieuwe neoromaanse polychromie in het geheel geïntegreerd werd. Niet alle interieurelementen zijn op zich een toonbeeld van een uitzonderlijke kunstwaarde, in casu artistieke waarde. De waarde van de verschillende interieurelementen is namelijk cumulatief. De artistieke waarde van de Sint-Ludgeruskerk zit in het neoromaans totaalconcept, geënt op de restanten van de romaanse kerk.

4.2 Historische waarde

De Sint-Ludgeruskerk kent zijn historische waarde in zijn ontstaansgeschiedenis die teruggaat tot het begin van de late middeleeuwen, met zijn romaanse restanten uit de 11de – 12de eeuw, de gotische toren, zijbeuken en zuidelijk transept van de 15de eeuw. De Sint-Ludgeruskerk bleef bewaard onder een neoromaanse verschijningsvorm, die gekenmerkt wordt door de heropleving van de romaanse stijkenmerken en de belangstelling voor de ambachten. De kerk was tot de 16de eeuw toegewijd aan de patroonheilige Sint-Michaël, die werd aangeroepen als beschermer van de gelovigen. De huidige patroonheilige Sint-Ludgerus staat bekend om zijn wonderbaarlijke genezing van blindheid. De oude grafstenen en gedenkplaten, geïntegreerd in de muur, getuigen evenzeer van zijn lange geschiedenis. Het gebouw toont ook de inzet van belangrijke actoren, zoals de plaatselijke parochie en de schenkingen van de kruiswegtaferelen.

¹⁶ Ministerie van Openbaar Onderwijs. (1935). *Ministerieel beschermingsbesluit van 19 januari 1935*. Brussel.

¹⁷ vzw Erfgoedcel Tongeren. (2005). *Inventaris roerend patrimonium Sint-Ludgeruskerk Neerrepen*. Tongeren: vzw Erfgoedcel Tongeren.

4.3 Oudheidkundige waarde

De Sint-Ludgeruskerk kent zijn oudheidkundige waarden in zijn archeologisch potentieel van de bodem, daar de kerk heropgebouwd is op zijn romaanse fundamenten uit de 11de - 12de eeuw. De oude grafstenen en gedenkplaten die geïntegreerd zijn in de kerkmuur betuigen van diverse begravingen onder de huidige contouren van de kerk. Door tal van ingrepen aan de Sint-Ludgeruskerk in het verleden is de aanwezigheid van archeologisch erfgoed, begraven onder de grond of verborgen in het gebouw, aanzienlijk.

5 BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN

5.1 Visie op het toekomstig beheer

De Sint-Ludgeruskerk wordt door de gemeente aangeduid als parochiekerk binnen de Pastorale eenheid Sint-Jacobus Tongeren. Het is de dorpskerk voor de lokale dorpsgemeenschap. Tweemaal per maand vinden er vieringen plaats in de kerk. Daarnaast wordt de kerk gebruikt voor een uitvaart, een doopsel of een huwelijk. De kerk is enkel open op verzoek en via de kerkfabriek Sint-Ludgerus kan een gegidste rondleiding aangeboden worden.

In de toekomst zou de Sint-Ludgeruskerk bruikbaar moeten blijven voor vieringen, maar een nevenbestemming/valorisatie is wenselijk op lange termijn. De nevenfuncties zullen verwant zijn met de hoofdfunctie van de kerk als gebouw voor de eredienst. Zo kan de kerk dienst doen voor gemeenschapsopbouw, architectuurhistorische rondleidingen, tentoonstellingen, voordrachten en zo meer. Door de aanwezigheid van het naastgelegen kasteel en parkgebied heeft de kerk een toeristisch potentieel. Indien er geen passende nevenbestemming gevonden wordt, kan ook herbestemming in aanmerking komen op lange termijn (10-20 jaar).

De Sint-Ludgeruskerk werd beschermd omwille van de kunst-, historische en oudheidkundige waarde. De kerk dient dan ook zo lang mogelijk bestendig te worden in al zijn materiële componenten. Hiervoor dient de instandhouding van de decoratieve en constructieve elementen, zowel in het exterieur als interieur, gegarandeerd te worden door middel van een vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen. Gezien het archeologisch potentieel van de bodem (oudheidkundige waarde) is het van belang dat bodemingrepen strikt vermeden worden. De ingrepen dienen de beschermde erfgoedkenmerken- en elementen te respecteren en te ondersteunen en moeten hierbij een meerwaarde vormen voor de erfgoedwaarden van de Sint-Ludgeruskerk, waarbij de draagkracht van de beschermde site niet overgeschreden wordt. Het behoud van de kerk, met al zijn specifieke kenmerken en waarden die het monument maken tot wat het vandaag is, dient steeds centraal te staan.

5.2 Beheerdoelstellingen

5.2.1 Restauratie en onderhoud van de kerk

De Sint-Ludgeruskerk heeft nood aan een algehele restauratie. Het exterieur vraagt om een restauratie van de daken, het timmerwerk, de gevels en het buitenschrijnwerk. Voor het interieur is een lichte opfrissing van de muurvlakken en een opfrissing van de interieurobjecten wenselijk. De grafstenen in het interieur maken deel uit van de kerkmuur, waardoor het integraal deel uit maakt van de bescherming als monument. De grafstenen dienen hersteld te worden onder begeleiding van een deskundige. Hoofdstuk 6 van dit beheersplan toont een gedetailleerd overzicht van de nodige ingrepen.

Bij de restauratiewerkzaamheden, aanpassingswerken en herwaarderingsingrepen wordt er aangeraden rekening te houden met volgende aspecten:

- Het is van belang dat er steeds gestreefd wordt naar het behoud van de oorspronkelijke materialiteit. Enkel indien herstel niet meer mogelijk is, kan er geopteerd worden voor vernieuwing. Hierbij wordt het oorspronkelijk materiaalgebruik zo veel mogelijk aangehouden. Historische afwerkingen en verbindingswijzen dienen hernomen te worden.
- Om een beeld te krijgen van de oorspronkelijke kleurstelling en decoratieve muurschilderingen in het interieur wordt best een historisch kleuronderzoek uitgevoerd. Hierbij is verder onderzoek naar de bewaringstoestand en de mogelijkheid tot het vrij leggen of het reconstrueren van de muurschilderingen noodzakelijk. Bij het herschilderen van het interieur wordt er eveneens aangeraden de oorspronkelijke kleurstelling te gebruiken.

Een goede bewaring van het kerkelijk meubilair en de cultuurgoederen is noodzakelijk. Voor de roerende goederen, die integrerend deel uitmaken van de beschermde Sint-Ludgeruskerk, geldt ook een effectieve bewaring in de kerk. Van dit principe kan enkel afgeweken worden in uitzonderlijke omstandigheden of indien de verwijdering slechts tijdelijk is. Deze goederen kunnen het gebouw enkel verlaten in het kader van restauraties, tijdelijke tentoonstellingen elders of wanneer de bewaaromstandigheden het vereisen. De tijdelijke verwijdering van de beschermde roerende goederen uit de kerk gebeurt uitsluitend na goedkeuring van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

6 OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating ¹⁸
Dak- en timmerwerken			
Plaatselijk vervangen van houten onderdelen	x		
Plaatselijk herstellen van houten onderdelen (polymeer chemische behandeling)	x		
Herstellen van dakkepers	x		
Herstellen van bebording	x		
Nazicht stabiliteit houten structuur klokkenstoel	x		
Behandeling van de actieve aantasting van alle structurele houten dakelementen en klokkenstoel door kleine en grote klopkever	x		
Herstellen van metselwerk rond opleg moerbalken onder klokkenstoel	x		
Vervangen van houten vloer klokkenstoel	x		
Verwijderen van leien dakbedekking	x		
Plaatsen van natuurleien	x		
Verwijderen van zinken dakbedekking (plat dak)	x		
Plaatsen van nieuwe dakbedekking (plat dak)	x		
Herstellen van galmborden	x		
Herstellen van dakluiken in de dakvlakken	x		
Vernieuwen van alle zink- en loodwerk	x		
Vernieuwen van de dakgoten en regenwaterafvoeren	x		
Tijdelijk dichten van lekken in het dak	x		
Controle van de hanggoten en regenwaterafvoeren		1 maal/jaar	
Herstellen van de topbekroningen (torenkruis, haan en bol + kruis sacristie)	x		
Plaatsen van klim- en ladderhaken	x		
Plaatsen van duivenwering	x		
Plaatsen en onderhoud van bliksemafleiding	x	2 jaarlijks	
Controle plat dak		1 maal/jaar	
Schilderen van houten kroonlijst	x	10 jaarlijks	

¹⁸ Regulier onderhoud vereist geen toelating

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating ¹⁹
Bereikbaarheidswerken noodzakelijk voor het onderhoud van het erfgoed (bv. ladder- en klimhaken voor bereiken van daken en torenspits, handgrepen of richels op gevaarlijke plaatsen, roosters, bevloering op zolderverdieping, beloopbaar en bereikbaar maken van hooggelegen goten...)	x		
Nazicht van de dakbedekkingen en aansluitingen		1 maal/jaar	
Reinigen van de goten en regenwaterafvoeren		1 maal/jaar	
Gevelwerken			
Reinigen van gevels in mergelsteen (afstomen)	x		
Plaatselijk herstellen van mergel	x		
Plaatselijk herstellen van voegen	x		
Verwijderen van lokale begroeiing uit het uitgespoelde voegwerk	x	x	x
Vervangen en/of vastzetten van stenen	x		
Herstellen van afgestreken dorpels	x		
Behandeling tegen opstijgend vocht	x		
Behandeling van metalen onderdelen: ontroesten en verven		5 jaarlijks	x
Herstellen en gangbaar maken van buitentreden	x	x	
Plaatsen van een trapleuning	x		
Controle van de riolering		2 jaarlijks	
Buitenschrijnwerk			
Herstellen of vervangen van houten buitenschrijnwerk	x	x	
Schilderen van houten buitenschrijnwerk		10 jaarlijks	
Herstel van hang- en sluitwerk	x		
Plaatsen van voorzetglas	x		
Restauratie van glas-in-lood: ontroesten, herschilderen, vervangen	x		
Reiniging van het glas		1 maal/jaar	
Interieur			
Behandeling tegen opstijgend vocht	x		
Hydrofobering en herstellen van pleisterwerk	x		
Schilderen van het interieur		20 jaarlijks	

¹⁹ Regulier onderhoud vereist geen toelating

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating ²⁰
Herstellen van het interieur met erfgoedwaarden, die omwille van de erfgoedwaarde bijzondere eisen hebben of die verder gaan dan gebruikelijk (bv. het pleisteren met een kalkpleister, het gebruik van een historisch verftype, reconstructie van een oorspronkelijke kleurstelling...)	x		
Loszittende en verzakte vloertegels genivelleerd vastleggen	x	x	x
Herstel en onderhoud van het binnenschrijnwerk		5 jaarlijks	
Onderhoud en herstellen van grafstenen en gedenkplaten		x	
Zolder			
Plaatsen van loopbrug met borstwering	x		
Toegang maken tussen middenbeuk en koor in topgevelmuur	x		
Plaatsen van aluminium ladders en tussenbordessen	x		
Plaatsen van verlichting in moeilijk toegankelijke ruimtes voor onderhoud en inspectie	x		
Opruimen en ontstoffen van de zolderkappen en gewelven		1 maal/jaar	
Andere			
Het onderzoek in functie van het opstellen van een bestemmings- of herbestemmingsstudie	x		
Bouw-, kleurhistorisch en materiaal-technisch onderzoek	x		
Onderzoek naar bewaringstoestand en vrijlegging/reconstructie van muurschilderingen	x		
Metingen tijdens de werken, noodzakelijk om de werken uit te voeren	x		
Keuring van de brandblustoestellen		1 maal/jaar	
Keuring van de noodverlichting		1 maal/jaar	
Keuring van het inbraakalarmsysteem		1 maal/jaar	
Keuring van de bliksemafleider		1 maal/jaar	
Controle van de ladderhaken		1 maal/jaar	

²⁰ Regulier onderhoud vereist geen toelating

7 VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE

Voor de dringende restauratiewerkzaamheden aan de Sint-Ludgeruskerk dient er een jaarlijkse rapportering te gebeuren. In afwachting van de toekenning van een restauratiepremie kunnen er noodzakelijke ingrepen ondernomen worden om verder verval tegen te gaan, zoals het tijdelijk dichten van lekken in het dak om verdere aantasting van de stabiliteit te voorkomen. Deze werken zullen op voorhand aan het Agentschap Onroerend Erfgoed ter goedkeuring voorgelegd worden.

Er dient voortdurend een onderhoudslogboek bijgehouden te worden. Dat bestaat uit een tabel met vermelding van de uitgevoerde werken, de datum, de uitvoerder en wordt aangevuld met facturen en eventueel fotomateriaal. Bij elke premie-aanvraag dient het onderhoudslogboek voorgelegd te worden. Rapporten die tussentijds door Monumentenwacht vzw worden opgemaakt, kunnen aanvullend dienst doen als toestandrapport. Elke 3 jaar volgt een tussentijds rapport en elke zes jaar volgt een verslag van de uitgevoerde werken en stand van zaken aan het Agentschap Onroerend Erfgoed, digitaal overgemaakt door de kerkfabriek.

Om de zes jaar volgt een evaluatie van het bouwkundig erfgoed aan de hand van het verslag van Monumentenwacht vzw. Ter verwerking van de opmerkingen in het verslag zullen externe specialisten en firma's aangeschreven worden door de kerkfabriek voor het nazicht en onderhoudswerk.

Na de uitvoering van de restauratiewerkzaamheden dient de ontwerper of aannemer(s), die de werken hebben uitgevoerd, een verslag op te maken dat uiterlijk 6 maanden na het beëindigen van de werkzaamheden door de kerkfabriek aan het Agentschap Onroerend Erfgoed wordt overgemaakt. Dit verslag moet de aard van de werken, de plaats, de start- en einddatum, het resultaat en fotomateriaal bevatten. Indien er zich bepaalde wijzigingen voordoen, dient de kerkfabriek steeds het Agentschap Onroerend Erfgoed te raadplegen.

8 BIJLAGEN

Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Bijlage 1
Lijst van geplande werkzaamheden	Hoofdstuk 6
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	Hoofdstuk 6
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	n.v.t.
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	n.v.t.
Lijst van cultuurgoederen	Bijlage 2
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	n.v.t.
Lijst van aanwezige grafmonumenten	n.v.t.
Bibliografie	Bijlage 3
Fotoreportage	Bijlage 4